

**कायदेविषयक
मार्गदर्शन मोफत**

संपर्क
अॅड. सिद्धार्थ
MVSc, MBA, LL.M
मो नं ९४२२५३९५१९

शुक्रवार १९ जून २०२६

Friday, 19 June 2026

महत्वाच्या बातम्या

नीट पेपरफुटी प्रकरणात 'टेलिग्राम' केंद्र सरकारच्या रडारवर

नवी दिल्ली : नीट-यूजी पेपरफुटीशी संबंधित टेलिग्राम ग्रुप आणि चॅनेल्समधील अनियमितेबाबत केंद्र सरकारने दिल्ली उच्च न्यायालयात एक प्रतिज्ञापत्र दाखल केले आहे. नीट पेपरफुटी प्रकरणात टेलिग्रामच्या गैरवापराबाबत इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालयाला अनेक तक्रारी प्राप्त झाल्या होत्या अशी माहिती यामध्ये केंद्राने दिली आहे. प्रतिज्ञापत्रानुसार, एनटीएने असे अनेक टेलिग्राम चॅनेल्स, ग्रुप्स आणि बॉट्स ओळखले आहेत, हे फुटलेली प्रसनपत्रिका पसरवण्यात आणि नीट परीक्षेसंबंधित फसवणुकीच्या कारवायांमध्ये होते. अधिकार्यांनी सुरवातीला सर्वात कमी निबंधांचा दृष्टिकोन स्वीकारला आणि टेलिग्रामवर तात्काळ बंदी घातली नाही. ऑक्टोबर बंदी घालण्याऐवजी, अधिकार्यांनी ३ जून २०२६ रोजी टेलिग्रामच्या प्रतिनिधींना बैठकीसाठी बोलावले, असे यामध्ये म्हटले आहे.

कृषी विभागाकडून 'ब्लॉगस्पॉट' ऑनलाईन प्रणाली विकसित

अहिल्यानगर : खत वितरणात पारदर्शकता निर्माण व्हावी तसेच शेतकऱ्यांना घरबसल्या आपल्या परिसरातल्या कृषी सेवा केंद्रात कोणत्या प्रकारच्या खताचा किती साठा शिल्लक आहे, याची माहिती आता सहज उपलब्ध होणार आहे. त्यासाठी कृषी विभागाने 'ब्लॉगस्पॉट' नावाची ऑनलाईन प्रणाली विकसित केली आहे. शिल्लकात या प्रणालीचा वापर सुरू करण्यात आला आहे. हंगामाच्या सुरवातीला शेतकऱ्यांची कृषी निविदांच्या खरेदीसाठी धांदल उडालेली असते. काही व्यापाऱ्यांकडून त्याचा गैरफायदा घेत साठा शिल्लक असूनही खते उपलब्ध नाहीत, असे सांगितले जाते, लिंबिंग पद्धतीने विक्री केली जाते, अधिक दराचे विक्री केली जाते. त्यातून शेतकऱ्यांची अडचणूक होते.

सोनचाफा' शोरूम आगीतून

उघडले धक्कादायक वास्तव
नागपूर : चितारओळी चौकातील कुत्रिम (आर्टिफिशियल) दागिन्यांचे दुकान 'सोनचाफा'ला सोमवारी रात्री लागलेल्या आगीवर ऑनलाइन दलाच्या जवानांनी तत्परता दाखवत अवघ्या अर्ध्या तासात नियंत्रण मिळवले. अन्यथा, परिसरातील अनेक दुकाने या आगीच्या भक्ष्यस्थानी पडली असती. मात्र, आग नेमकी कशाप्रमाणे लागली, याचा निष्कर्ष अद्याप निघू शकलेला नाही. त्यामुळे पोलिस आता सीसीटीवी फुटेजची मदत घेत आहेत. या आगीने भोवक्याची घंटा दिली आहे. सोनचाफा शोरूममध्ये आग विझवण्याची उपकरणे लागणेत आली आहेत. ही चार मजली इमारत आहे. या इमारतीच्या नकाशाची मंजूरी घेण्यात आली होती की नाही, याचा तपास आता महानगरपालिकेचे झोन कार्यालय आणि नगर रचना विभाग करणार आहेत. इमारतीमधील लिफ्ट आणि जिना अगदी मागच्या भागात असून शोरूम अत्यंत अरुंद आहे. प्रत्येक मजल्यावर जर २० ते ३० ग्राहक एकत्र आले, तर रदीक नियंत्रण ठेवणे कठीण होऊन बसते.

अमेरिका-इराण शांतता कराराने

नेतान्याह यांच्या अडचणीत वाढ
नवी दिल्ली : अमेरिका आणि इराण यांच्यात गेल्या काही महिन्यांपासून सुरू असलेला संघर्ष आता थांबला आहे. दोन्ही देशांत अखेर शांतता करार झाला. डॉनॉल्ड ट्रम्प आणि इराणचे राष्ट्राध्यक्ष मसूद पेझिश्कियान यांनी सामंजस्य करारवा (MoU) अधिकृत स्वाक्षया केल्या. ही बाबमी जगासाठी दिलासादायक आहे. मात्र, यामुळे इस्त्रायल अस्वस्थ झाला आहे. या शांतता करारामुळे इस्त्रायलचे पंतप्रधान बेंजामिन नेतान्याह यांच्या अडचणी कमी होण्याऐवजी वाढताना दिसत आहेत. वैयक्तिकदृष्ट्या त्यांचे मोठे नुकसान झाले आहे. संबंधित कराराची संपूर्ण माहिती समोर आल्यानंतर, इस्त्रायलच्या 'कान' (Kan) या पब्लिक ब्रॉडकास्टर आणि संवेक्षणत्मक संस्थेने जनतेचा काही जाणून घेण्यासाठी एक सत्र केला आहे

होर्मुझ हल्ल्यात प्राण गमावलेल्या शिवानंद चौरसिया यांच्या कुटुंबीयांशी राहुल गांधींशी संवाद

नवी दिल्ली : ओमानमधील अमेरिकेच्या क्षेपणाक्ष हल्ल्याने देवसिया येथील एका कुटुंबाला उद्ध्वस्त केले. शिवानंदच्या मृत्यूपासून संपूर्ण गाव शोकसागरात बुडाले आहे. शिवानंद चौरसिया, होर्मुझच्या सामुद्रधुनीमध्ये जहाजावर झालेल्या क्षेपणाक्ष हल्ल्यात नुकतेच मरण पावले. अपघात झाला तेव्हा शिवानंद जहाजावर काम करत होते. कॉग्रेस नेते अजय कुमार लल्लू यांनी राहुल गांधी यांना या घटनेची माहिती दिली. त्यानंतर, बुधवारी युवक कॉग्रेसच्या नेत्यांनी शिवानंद चौरसिया यांच्या घरी भेट दिली. या घटनेदरम्यान, कॉग्रेस नेते राहुल गांधी यांनी मुलाचे भाऊ राम प्रवेश यांच्याशी फोनवर बोलण्याची व्यवस्थाही केली.

महाराष्ट्र, मिझोराम, झारखंड आणि कर्नाटकमध्ये विधान परिषद निवडणुका

नवी दिल्ली : महाराष्ट्र विधान परिषदेच्या १७ रिक्त जागांपैकी सत्ताधारी आघाडीचे उमेदवार पाच जागांवर आधीच विनविरोध निवडून आले आहेत. आज १२ जागांवर मतदान झाले. भाजप, शिवसेना आणि राष्ट्रवादी कॉग्रेस पक्ष (एनसीपी) यांचा समावेश असलेल्या महायुती आघाडीला अनेक क्षेत्रांमध्ये आघाडी मिळाली आहे. मात्र, काही जागांवर अंतर्गत मतभेदी निर्माण झाले आहेत. अशा परिस्थितीत, या १२ जागांवरील निवडणुका रंजक उरल्या आहेत. याशिवाय, झारखंडमधील दोन आणि मिझोराममधील एका राज्यसभेच्या जागेसाठीही आज मतदान झाले.

सायंकाळपर्यंत अधिकृतपणे निकाल जाहीर केला नसला तरी, मतमोजणीशी संबंधित सुत्रांनी दोन्ही उमेदवारांच्या विजयाची धुळी केली. मिझोरामच्या एकमेव राज्यसभा जागेसाठी गुरुवारी मतदान पार पडले. या निवडणुकीत दोन उमेदवार रिगणात आहेत. सत्ताधारी झोराम पीपल्स मुव्हमेंट (ZPM) ने के. लालतल्लूआणिमया यांना प्रवक्त म्हणून नामनिर्देशित केले आहे. मुख्य विरोधी पक्ष मिझो नॅशनल फ्रंट (MNF) ने वकील जोधनसंगी हमार यांना नामनिर्देशित केले आहे. भाजप आणि कॉग्रेसने मतदानापासून दूर राहण्याचा

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

वर्ष : ६ | अंक : १६९

Year : 6 | Issue : 169

शिक्षण आणि रोजगाराच्या मुद्द्यांवर काँग्रेसची नवी मोहीम

नवी दिल्ली : लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते आणि काँग्रेस खासदार राहुल गांधी यांनी विद्यार्थी आणि नोकरी शोधणाऱ्यांसाठी 'शाळांचा आवाज' (Schools' Voice) मोहीम सुरू केली आहे. त्यांनी तरुणांना या मोहिमेत सक्रियपणे सहभागी होण्याचे आवाहन केले आहे. राहुल गांधी म्हणतात की, शिक्षण, परीक्षा आणि रोजगाराशी संबंधित समस्या थेट सरकारपर्यंत पोहोचवणे हा या मोहिमेचा उद्देश आहे. सोशल मीडियावर बोलताना राहुल गांधी यांनी लिहिले की, जर कोणताही विद्यार्थी पेपरफुटी, परीक्षेतील कापी किंवा अवाजवी फीमुळे त्रस्त झाला असेल, तर ही मोहीम त्यांच्यासाठी आहे. ते म्हणाले की, सध्याच्या व्यवस्थेने अनेक तरुणांची स्वप्ने उद्ध्वस्त केली आहेत. अनेक कुटुंबांनी आपल्या मुलांच्या शिक्षणासाठी आयुष्यभराची बचत गुंतवली आहे. अशा परिस्थितीत, 'स्कूल की गुंज' त्या सर्व तरुणांचा आवाज बनेल.

राहुल गांधी यांनी याला केवळ एक मोहीम न म्हणता एक व्यापक मोहिम म्हटले आहे. या मोहिमेच्या माध्यमातून परवडणारे शिक्षण, निष्पक्ष परीक्षा आणि न्यायमान परीक्षा घेऊन देणे, आपल्या सुरुवात देण्याचे आणि याचिकेवर स्वाक्षरी करण्याचे आवाहन केले आहे. त्यांचा विश्वास आहे की प्रत्येक स्वाक्षरी या लढ्याला अधिक बळ देईल. जिकी जास्त नावे जोडली जातील, तितका विद्यार्थ्यांचा आवाज अधिक बुलंद होईल.

या मोहिमेद्वारे देशाच्या शिक्षण व्यवस्थेत सुधारणा घडवून आणणे, हे काँग्रेस पक्षाचे उद्दिष्ट आहे. पेपरफुटी, अवाजवी कोचिंग फी आणि भारतीमधील अनियमितता यांसारखे मुद्दे ठळकपणे मांडले जातील.

काँग्रेससंस्था संघटनांच्या सहभागाने हा कार्यक्रम देशाच्या इतर भागांमध्ये विस्तारला जाईल. राहुल गांधी यांच्या काही दिवसांत अलाहाबाद, पाटणा आणि दिल्ली येथे विद्यार्थी परिषदांनाही संबोधित करतील. त्यांनी तरुणांच्या मानसिक आरोग्याबद्दल आणि व्यवस्थेतील उणिवांबद्दलही चिंता व्यक्त केली. आपल्या प्रवासातील अनुभवांचा संदर्भ देत ते म्हणाले की, सरकारी शिक्षण क्षेत्रात घसरण झाली आहे आणि खाजगी शिक्षण खूप महंग झाले आहे. त्यांनी सध्याच्या शिक्षण व्यवस्थेवरही टीका केली. ज्यांच्याकडून आगाऊ रकम घेतली होती ते आता अफवा असलेल्या मंत्र्यांच्या शोधात आहेत. राहुल गांधी यांनी यावर जोर दिल्या की देशातील तरुणांकडे करिअरचे पर्याय खूप मर्यादित आहेत. त्यांनी लाखो तरुणांशी संवाद साधला आणि त्यांना आढळलेली बहुतेक समस्या केंद्रात पाहून क्षेत्रांमध्ये करिअर करण्याची इच्छा आहे. अभियांत्रिकी, डॉक्टर, वकील, आयएस आणि सैन्य. त्यांनी करिअरमधील विविधतेचा अभाव ही एक मोठी समस्या असल्याचे सांगितले.

नवी दिल्ली : नीट-यूजी २०२६ पुनर्परीक्षेची तारीखही जाहीर झाली आहे. राष्ट्रीय वाचणी संस्था (एनटीए) २९ जून रोजी दुपारी २:०० ते सायंकाळी ५:१५ या वेळेत ही परीक्षा घेणार आहे. ३ मे रोजी झालेली ही परीक्षा पेपरफुटीच्या आरोपानंतर रद्द करण्यात आली होती. राहुल गांधींची ही मोहीम या अनियमिततेविरोधात तरुणांना एकत्र आणण्याचा एक प्रयत्न आहे.

यासाठी पक्षाने एक देशव्यापी योजना आखली आहे. देशभरात अंदाजे, जनसंपर्क कार्यक्रम आणि चर्चासत्रे आयोजित केली जातील. हे मुद्दे संसदेतही जाहीरपणे मांडले जातील. या मोहिमेची सुरुवात राजस्थानमधील कोटा येथे 'स्टुडंट्स इको महारली'ने झाली. येथे काही दिवसांत, एनएसयूआय आणि युवक

देशाचा इंधन आणि खतांचा पुरवठा पूर्णपणे सुरक्षित

नवी दिल्ली : पश्चिम आशियातील वाढत्या भू-राजकीय तणावाला तोंड देण्यासाठी भारत सरकार पूर्णपणे सज्ज आहे. केंद्र सरकार आखाती प्रदेशातील जहाजांच्या हालचालीवर सातत्याने लक्ष ठेवून आहे. देशाला होणारा कच्च्या तेलाला, नैसर्गिक वायूचा आणि पेट्रोलियम उत्पादनांचा पुरवठा पूर्णपणे सुरक्षित आहे, ही दिलासादायक बाब आहे. या तणावपूर्ण परिस्थितीत भारतीय जहाजे आणि खलाशांची सुरक्षा

हे आपले सर्वांचे प्राधान्य असल्याचे सरकारने स्पष्ट केले आहे. गुरुवार, १८ जून रोजी झालेल्या अंतर-मंत्रालयीन बैठकीत, बंदरे, जहाजबांधणी आणि जलमार्ग मंत्रालयाचे तसेच पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक वायू मंत्रालयाच्या वरिष्ठ अधिकार्यांनी या सुरक्षा आणि पुरवठा परिस्थितीचा आढावा घेतला. बैठकीत, बंदरे, जहाजबांधणी आणि जलमार्ग मंत्रालयाचे संचालक ओपेश कुमार शर्मा यांनी एका मोठ्या यशाची माहिती दिली. ते म्हणाले की, 'दिशा' नावाच्या एलएनजी टँकरने ओमानजवळील संवेदनशील होमुझची सामुद्रधुनी सुरक्षितपणे

पार केली आहे. माल्टाचा ध्वज असलेले हे जहाज गुरुवारी ६२,३७० मेट्रिक टन एलएनजी घेऊन गुजरातमधील दाहेज बंदरात पोहोचण्याची शक्यता आहे. अधिकार्याने सांगितले की, सरकार प्रत्येक क्षणी परिस्थितीवर लक्ष ठेवून आहे. या प्रकरणी जहाजबांधणीचे महासंचालक परराष्ट्र मंत्रालय, परदेशातील भारतीय दूतावास आणि जहाजबांधणी कंपन्यांच्या सतत

संपर्कात आहेत. खलाशांच्या सुरक्षेसाठी स्थापन केलेल्या नियंत्रण कक्षाने गेल्या ७२ तासांत विक्रमी कामगिरी केली आहे. या कालवधीत, कुटुंबीयांकडून मदतीसाठी आले होते. सरकारने आतापर्यंत ३,६३९ हून अधिक भारतीय खलाशांना सुरक्षितपणे परत आणले आहे, त्यापैकी ४७ जणांना केवळ गेल्या तीन दिवसांत परत आणण्यात आले.

मुक्तिवाहिनीचे भास्कर सोनटक्के यांचे निधन

नागपूर : 'मुक्तिवाहिनी'चे सुरुवातीपासूनच एक संयोजक, कवी, आंबेडकारी विचारवंत फर्डि वक्ता, 'जात व विदेशातील दलित' या व अन्य विविध वैचारिक पुस्तकांचे लेखक भास्कर सोनटक्के यांचे आज दुपारी निधन झाले. ते ७७ वर्षांचे होते. आंबेडकर तत्त्वज्ञान व बौद्ध धम्म वाङ्मय यांचा दांडगा अभ्यास असलेले भास्कर सोनटक्के मागील काही वर्षांपासून प्रकृती अस्वास्थ्यामुळे सार्वजनिक कार्यक्रमात फारसे सहभागी होत नसत. मात्र ते निरंतर वाचनात स्वभावे व्यक्तिमत्त्व होते. त्यांचा स्वतःचा किमान १५ लाख रुपये किमतीचा ग्रंथसंग्रह आहे. अनेक दुर्मिळ ग्रंथांनी तो समृद्ध आहे. त्यांच्या निधनाने आंबेडकारी चळवळीतील वैचारिक व्यक्तिमत्त्व काळाच्या पडद्याआड गेले आहे. त्यांच्या पश्चात पत्नी ज्योती सोनटक्के, मुले अनोम व प्रतिय आणि मुलगी मज्झिमा आणि मोठा आत्मपरिवार आहे. उद्या शुक्रवार दिनांक १९ मे २०२६ रोजी नारा निर्वान घाट येथे सकाळी १० वाजता अंत्यसंस्कार करण्यात येतील.

ठाकरे गटातील दुसऱ्या फुटीमुळे संभ्रमण आता सर्वोच्च न्यायालयाकडे पुढाकार घ्यावा : घटनातज्ज्ञ अनंत कळसे

मुंबई : महाराष्ट्राच्या राजकारणात पुन्हा एकदा मोठी उलथापालथ होत आहे. उद्धव ठाकरे यांच्या शिवसेनेतील नऊ खासदारांपैकी सहा खासदार हे बंडखोर करून वेगळा गट स्थापन करणार असल्याचा दावा केला जात आहे. बंडखोर खासदारांपैकी कुणीही अद्याप यावर अधिकृत प्रतिक्रिया दिलेली नाही. दरम्यान शिवसेनेकडून (ठाकरे) सर्व खासदारांना व्हिप बजावला गेला आहे. या व्हिपला उत्तर न दिल्यास अपात्रतेची कारवाई करण्याचा इशारा पक्षातून दिला आहे. पक्षांतर बंदी कायदा आणि वेगळा गट स्थापन करण्याबाबत कायदेशीर तरतुदा काय आहे, याबाबत महाराष्ट्र विधीमंडळाचे निवृत्त प्रधान सचिव अनंत कळसे यांनी एबीपी माझा वृत्तवाहिनीशी बोलताना माहिती दिली आहे.

असल्यामुळे सदर कायदा करण्यात आला होता. दिवंगत यशवंतराव चव्हाण यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमल्यानंतर या समितीच्या अह्यासावर आधारित हा कायदा करण्यात आला असल्याचे कळसे यांनी सांगितले. आता एकूण संसदीय सदस्यांच्या दोन-तृतीयांश सदस्यांनी वेगळा गट स्थापन केला तर त्यांच्यावरील अपात्रतेची कारवाई ठरते. अनंत कळसे यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, सदर कायद्यात आता विलीनीकरणाने तरतुदा बाकी आहे. पण यामध्ये मोठी प्रक्रिया आहे. विलीनीकरणासाठी पक्षात उभी फूट असणे आवश्यक असते. कायद्यातील पैरा ४ नुसार फक्त खासदारांनी दुसऱ्या पक्षात विलीन होणे अपेक्षित नाही. खासदारांबरोबर त्यांच्या पक्षातील पदाधिकाऱ्यांनीही विलीन होणे गरजेचे आहे. विलीनीकरणाने प्रक्रिया समजावून सांगताना अनंत कळसे म्हणाले, 'खासदारांबरोबर पक्षाचे पदाधिकारी, तालुका स्तरावरील पदाधिकारी, कार्यकर्ते त्यांच्याबरोबर गेले पाहिजेत. तसेच ही फूट सिद्ध करता यायला हवी.

असते. संसदीय पक्ष आणि मूळ राजकीय पक्षातही तशी फूट पडणे आवश्यक असते. कायद्यातील पैरा ४ नुसार फक्त खासदारांनी दुसऱ्या पक्षात विलीन होणे अपेक्षित नाही. खासदारांबरोबर त्यांच्या पक्षातील पदाधिकाऱ्यांनीही विलीन होणे गरजेचे आहे. विलीनीकरणाने प्रक्रिया समजावून सांगताना अनंत कळसे म्हणाले, 'खासदारांबरोबर पक्षाचे पदाधिकारी, तालुका स्तरावरील पदाधिकारी, कार्यकर्ते त्यांच्याबरोबर गेले पाहिजेत. तसेच ही फूट सिद्ध करता यायला हवी.

जागा पाहिजे

प्रसिद्ध को. ऑप. बँके करिता, एक्स्टेंशन काउंटरकरिता 400 ते 500 स्क्वेअर फूटची अजनी पोलीस स्टेशन ते त्रिशरण चौक, नागपूर पर्यंत शॉप किंवा घर ग्राउंड लेवलवर जागा पाहिजे.

त्वरित संपर्क करा
8956453801
7385641111

जय भीम...! **चलो नागपूर...! चलो दीक्षाभूमी...!** **जय संविधान...!**

महाराष्ट्रातील अनुसूचित जातींचा संयुक्त वेदधीर्भय

उपवर्गीकरणाच्या विरोधात ५९ महामोर्चा

अभी नहीं तो कभी नहीं!

चला एकजुटीने मनवादी मनसुबे उध्वस्त करूया

संवैधानिक आरक्षण वाचवूया!

शनिवार दिनांक २० जून २०२६ दुपारी ३.०० वाजता

मोर्चा- मार्ग दीक्षाभूमी, ते जिल्हाधिकारी कार्यालय, नागपूर

विनीत : आरक्षण ऊपवर्गीकरण विरोधी कृती समिती, विदर्भ.

शुक्रवार, १९ जुन २०२६

Friday, 19 June 2026

बहुजन सौरभ

संपादकीय

महिलांच्या सुरक्षिततेची हमी कुठे ?

बेटी बचाओ, बेटी पढाओ, 'नारीशक्ती', 'महिला सक्षमीकरण', 'महिलांचा समान' अशा घोषणा आज देशाच्या राजकीय प्रचाराचा अविभाज्य भाग बनल्या आहेत. प्रत्येक निवडणुकीत महिला सुरक्षा हा प्रमुख मुद्दा म्हणून मांडला जातो. केंद्र आणि राज्य सरकारे महिलांच्या सुरक्षेसाठी विविध योजना, निधी आणि कठोर कायद्यांचा उल्लेख करतात. परंतु वास्तव या दाय्यापेक्षा पूर्णपणे वेगळे आहे. देशभरात बलात्कार, सामूहिक बलात्कार, लैंगिक छळ, अल्पवयीन मुलींवरील अत्याचार, कौटुंबिक हिंसा, ऑनर किलिंग, अहिंसक हल्ले आणि महिलांच्या हत्यांच्या घटना सातत्याने समोर येत आहेत. प्रश्न असा आहे की, जर महिला सुरक्षा सरकारच्या प्राधान्यक्रमवार असेल, तर अत्याचारांची ही मालिका थांबत का नाही ? २०१२ मधील निर्भया प्रकरणाचे संपूर्ण देश हादरला. लाखो नागरिक रस्त्यावर उतरले. कठोर कायदे करण्यात आले, फास्ट ट्रॅक न्यायालयांची घोषणा झाली आणि महिलांच्या सुरक्षेसाठी मोठ्याने आश्वासने देण्यात आली. त्यावेळी सांगितले गेले की, आता महिलांवरील गुन्हांना कठोर शिक्षा होईल आणि अशी घटना पुन्हा घडणार नाही. पण वास्तवाने या आश्वासनांना छेद दिला. २०१९ मध्ये हैदराबादमधील महिला पशुवैद्यकीय डॉक्टरवर सामूहिक बलात्कार करून तिची निर्गुण हत्या करण्यात आली. २०२० मध्ये उत्तर प्रदेशातील हाथरस येथे दलित तरुणीवर झालेल्या सामूहिक बलात्कारानंतर तिचा मृत्यू झाला. या प्रकरणात प्रशासनाने रातोरात अंत्यसंस्कार केलेमुळे संपूर्ण देशात संताप उसळला. २०२४ मध्ये कोलकाता येथील आर. जी. कर वैद्यकीय महाविद्यालयातील महिला डॉक्टरवरील अत्याचार आणि हल्ले पुन्हा एकदा देश हादरला. या घटना केवळ गुन्हे नव्हत्या; त्या शासनव्यवस्थेच्या अपयशाच्या प्रतिक होत्या. प्रत्येक घटनेनंतर सरकारने एकच क्रम दिसतो - निषेध, चौकशी समिती, नुकसाननिरपेक्ष, कठोर शिक्षेची घोषणा आणि काही दिवसांनी विषय शांत. पण महिलांच्या सुरक्षेसाठी दीर्घकालीन उपाय प्रभावी उपाययोजना किताप राबवल्या जातात, याचे समीधानकारक उत्तर मिळत नाही. घटना घडल्यानंतरची प्रतिक्रिया ही चांगल्या प्रशासनाची ओळख नसते; घटना रोखण्याची क्षमता हीच खरी कसोटी असते. महिलांच्या सुरक्षेबाबत सरकारच्या दाय्यामध्ये आणि प्रत्यक्ष परिस्थितीत मोठी दरी आहे. अनेक राज्यांमध्ये महिला पोलिसांची संख्या अपुणे आहे. पोलीस दलत हजारो पदे रिक्त आहेत. अनेक पोलीस ठाण्यांमध्ये महिलांच्या तक्रारी गंभीरपणे नोंदल्या जात नसल्याच्या तक्रारी वारंवार समोर येतात. पीडित महिलांचा प्रश्न विचारले जाताना, त्यांच्या चारित्र्यावर शंका घेतली जाते आणि तक्रार नोंदविण्यास विव्बल केला जातो. अशा परिस्थितीत महिलांची न्यायाची अपेक्षा कोणाकडून करावी ? याहून गंभीर बाब म्हणजे काही प्रकरणांमध्ये आरोपी राजकीयदृष्ट्या प्रभावशाली असतील तर तपासाची गती मंदवते, साक्षीदारांवर दबाव आणल्याच्या तक्रारी होतात आणि न्याय मिळण्यास वर्षांनुवर्षे विलंब होतो. कायद्यापुढे सर्व समान आहेत, असे संविधान सांगते, परंतु प्रत्यक्षात सत्तेच्या प्रभावामुळे न्यायप्रक्रियेवर प्रश्न उपस्थित होतात. ही लोकशाहीसाठी अत्यंत चिंताजनक बाब आहे. सरकार महिला सुरक्षा योजनांवर आणि जाहीरतांवर मोठ्या प्रमाणात खर्च करते. पण महिलांना सुरक्षित सार्वजनिक वाहतूक, रस्त्यांवर पुरेशी प्रकाशयोजना, काळशम सीसोटोव्ही यंत्रणा, तत्पर महिला हेलपलाईन, सक्षम फोरेंसिक तपास आणि जलद न्याय मिळतो का ? अनेक ठिकाणी या मुद्द्यांवर सुविधा अजून आहेत. महिलांच्या सुरक्षेची खरी परीक्षा घोषणांमध्ये नव्हे, तर या सुविधांच्या उल्लंघनात असते. महिलांच्या विरोधातील गुन्हांमध्ये वाढ होण्यामागे सामाजिक मानसिकतेचाही मोठा वाटा आहे. स्त्रीकडे दुय्यम नजरेने पाहणारी विचारसरणी, असुरक्षितता, व्यसनाधीनता, कौटुंबिक हिंसा, सोप्याल मीडियावरील छळ आणि कायद्याची भीती कमी होणे ही कारणेही दुर्लक्षित करून चालणार नाहीत. मात्र समाज बदलण्याची जबाबदारी सांगण्याच्या सरकारने प्रथम स्वतःची यंत्रणा सक्षम करणे आवश्यक आहे. कायद्याचा धाक निर्माण झाला तरच गुन्हेगारांचे मनोबल खचू शकेल. महिलांच्या सुरक्षेचा प्रश्न हा कोणत्याही एका पक्षाचा नाही. आज सत्तेत असणारे आणि काल सत्तेत असलेले दोघांनाही आत्मपरीक्षण करावे लागेल. कारण महिलांवरील अत्याचारांची समस्या कोणत्याही एका सरकारच्या काळापुरती मर्यादित राहिलेली नाही. मात्र सत्तेत असलेल्या सरकारवर अधिक जबाबदारी असते. जनतेने दिलेला जनादेश हा केवळ सत्तेचा अधिकार नसून नागरिकांच्या सुरक्षिततेची जबाबदारीही आहे. महिलांच्या सुरक्षेसाठी आता काही मुलभूत निगम तातडीने घेणे आवश्यक आहे. प्रत्येक जिल्ह्यात महिला पोलिस दलाची संख्या वाढविणे, रिक्त पोलीस पदे तातडीने भरणे, प्रत्येक महिला अत्याचार प्रकरणात निश्चित काळमर्यादित तपास पूर्ण करणे, फास्ट ट्रॅक न्यायालयांची संख्या वाढविणे, साक्षीदार संरक्षण योजना प्रभावीपणे राबविणे, शाळा-महाविद्यालयांमध्ये लैंगिक संवेदनशीलतेचे शिक्षण अनिवार्य करणे आणि दोषींच्या शिक्षेची प्रभावी अंमलबजावणी करणे या उपाययोजना अपरिहार्य आहेत. महिलांच्या सुरक्षेचा प्रश्न हा केवळ महिलांचाच प्रश्न नाही; तो संपूर्ण समाजाच्या सभ्यतेचा आरसा आहे. ज्या देशात मुलगी रात्री निघण्याचे धो पडू शकत नाही, ज्या देशात डॉक्टर, विद्यार्थिनी, कामगार, पत्रकार किंवा गृहिणी यांनाही स्वतःच्या सुरक्षिततेची सतत चिंता वाटते, त्या देशाने महाराष्ट्रा होण्याची स्वप्ने पाहण्यापूर्वी स्वतःच्या नागरिकांच्या सुरक्षिततेची हमी द्यायला हवी. सरकारने महिलांच्या सुरक्षेचा विषय केवळ राजकीय घोषणांचा भाग न बनवता राष्ट्रीय प्राधान्याचा विषय म्हणून स्वीकारला पाहिजे. अन्यथा प्रत्येक नवीन अत्याचारानंतर मेणावती मोर्चे, संतप्त प्रतिक्रिया, चौकशी समिती आणि आश्वासने याच दुष्टचक्राची पुनरावृत्ती होत राहील. आता महिलांना घोषणांची गरज नाही; त्यांना सुरक्षित रस्ते, संवेदनशील पोलीस, वेगवान न्याय आणि निर्भय जीवन दवे आहे. कारण महिलांची सुरक्षितता हीच लोकशाहीची खरी ओळख आहे. सरकारने ही बाब जितक्या लवकर समजून घेतली, तितकेच देशाचा भविष्यासाठी चांगले. अन्यथा इतिहास सरकारच्या जाहीरती नव्हे, तर महिलांच्या डोळ्यांतील भीती आणि न्यायासाठी झालेला त्यांचा संघर्ष याचीच नोंद घेईल. ●●

ओबीसी महिलांचे जात-वास्तव आणि उमी राहत असलेली नवी स्त्री चळवळ

भा रतीय समाजव्यवस्थेचा इतिहास हा जात आणि लिंग यांच्या परस्परसंबंधातून घडलेला आहे. हजारो वर्षांपासून अस्तित्वात असलेल्या जातिव्यवस्थेने समाजातील विविध घटकांची वेगवेगळ्या स्तरांमध्ये विभागले. या व्यवस्थेत इतर मागासवर्गीय (ओबीसी) समाज हा उदयन करणारा, श्रम करणारा आणि ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा कर्ण असला तरी त्याला समाजिक प्रतिष्ठा, शिक्षण आणि सत्तेपासून दूर ठेवण्यात आले. या समाजातील महिलांची स्थिती तर अधिकच गुंतागुंतीची आहे. त्या एकाच वेळी स्त्री म्हणून पितृसत्ताक अन्याय, जातीय भेदभाव आणि आर्थिक विषमता यांचा सामना करतात. त्यामुळे ओबीसी महिलांचे प्रश्न हे केवळ स्त्री प्रश्न किंवा केवळ जातीय प्रश्न म्हणून समजून घेता येत नाहीत. ओबीसी समाजात शेतकरी, माळी, कुंभार, लोहार, सुतार, धनगर, नाथिक, तेली, कोळी, गवळी, विनकर, भटके-विमुक्त यांसारखे अनेक पारंपरिक व्यवसाय करणाऱ्या जातींचा समावेश होतो. या समाजाच्या आर्थिक उभारणीत महिलांचे योगदान अविनाशक महत्त्वाचे आहे. त्या शैलीत पुरुषांइतकेच काम करतात, पशुपालन सांभाळतात, घरगुती उद्योग चालवतात, मजुरी करतात आणि घरची संपूर्ण जबाबदारीही पार पाडतात. तरी त्यांच्या श्रमाला अपेक्षित मान्यता, श्रेय मोबदला आणि सामाजिक समान मिळत नाही. ग्रामीण भारतात आजही लाखो ओबीसी महिला असंघटित श्रेत तला काम करतात. बांधकाम, वीटपट्ट्या, शेता, वस्त्रोद्योग, घरकाम, अन्नप्रक्रिया, किरकोळ व्यवसाय आणि स्वयंपूर्विका या क्षेत्रांत त्यांचा मोठा वाटा आहे. परंतु असंघटित क्षेत्रात सामाजिक न्याय, निवृत्तीवेतन, प्रसूती लाभ, विमा आणि किमान वेतनाची हमी नसल्याने त्यांचे आर्थिक जीवन अत्यंत अस्थिर राहते. कुटुंबाच्या उदरगती मोठे योगदान देऊनही आर्थिक निर्णय घेण्याचा

अधिकार त्यांना अनेकदा मिळत नाही. कुटुंबातील मालमत्ता पुरुषांच्या नावावर राहते आणि महिलांना वारसाहक्क मिळवण्यासाठी सामाजिक व कायदेशीर अडथळांचा सामना करावा लागतो. शिक्षणाच्या क्षेत्रात गेल्या काही दशकांत लक्षणीय बदल झाले आहेत. शासनाच्या विविध योजना, शिष्यवृत्ती आणि आरक्षणांमुळे ओबीसी मुलींचा शाळांमध्ये प्रवेश वाढला आहे. मात्र मार्गदर्शक आणि उच्च शिक्षणाच्या टप्प्यावर मोठ्या प्रमाणात गळती दिसून येते. गरिबी, लवकर विवाह, घरगुती जबाबदाऱ्या, सुरक्षित वाहतुकीचा अभाव, डिजिटल सुविधांची कमतरता आणि पारंपरिक सामाजिक मानसिकता यामुळे अनेक मुलींना शिक्षण अर्धवट सोडावे लागते. उच्च शिक्षणात प्रवेश मिळाला तरी व्यवसायिक अभ्यासक्रम, संशोधन किंवा स्पर्धा परीक्षांमध्ये त्यांचे प्रमाण अजूनही कमी आहे. पितृसत्ताक व्यवस्थेचा प्रभाव ओबीसी समाजातही मोठ्या प्रमाणात दिसून येतो. मुलगा हा कुटुंबाचा वारसदार आणि मुलगी ही विवाहानंतर दुसऱ्या घराची अशी मानसिकता अनेक ठिकाणी अजूनही टिकून आहे. त्यामुळे मुलींच्या शिक्षणावर कमी खर्च, रोजगारासाठी कमी प्रोत्साहन आणि कुटुंबातील नियंत्रणप्रक्रियेत मर्यादित सहभाग अशी परिस्थिती निर्माण होते. पंचायत राज संस्थांमध्ये महिलांना आरक्षण मिळाले असले तरी अनेक ठिकाणी 'संरच्य पती' संस्कृतीमुळे महिलांचे नेतृत्व केवळ कामदोपत्री राहते. ओबीसी महिलांच्या संपर्भाळ ऐतिहासिक संदर्भाही आहेत. महान्या ज्योतिराव फुले यांनी शुद्ध-अतिशुद्धांच्या मुक्तीचा विचार मांडताना स्त्रीशिक्षणाला सर्वोच्च प्राधान्य दिले. सावित्रीबाई फुले यांनी मुलींसाठी पहिली शाळा सुरू करून भारतीय स्त्री-मुक्तीचा पाया घातला. राजर्षी शाहू महाराज यांनी शिक्षण, आरक्षण आणि सामाजिक न्यायाच्या माध्यमातून समाज सार्वजनिक राहू. कुटुंबाच्या उदरगती मोठे योगदान देऊनही आर्थिक निर्णय घेण्याचा

जिथे जिद्द असते, तिथे मार्ग नक्कीच सापडतो...

महाराष्ट्राच्या राजकारणात अनेक आंदोलने झाली. घोषणा दिल्या गेल्या. अनेक प्रश्नांवर लोक रस्त्यावर उतरले. शेतकरी उतरले. कर्मचारी उतरले. विद्यार्थी उतरले. आरक्षणासाठी समाज उतरला. आता ठेकेदार उतरले. हे त्यांचे राज्यस्तरीय पहिलेच अधिवेशन. त्यात लाचखोरी व कमिशन खोरीचा पाडाव वाचला.

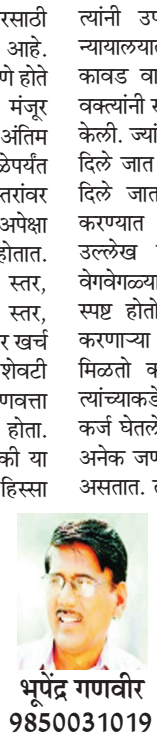
८० वर्षात पहिल्यादा असे घडले. त्यामुळे ते गंभीर आहे. ठेकेदार हे शासनाच्या विकास कामांचे प्रत्यक्ष भागीदार असतात. ते रस्ते उभे करतात. पुल बांधतात. जलयोजना राबवतात. शासकीय इमारती बांधतात. गावागावी विकासाची चार्जे फिरवतात. तेच ठेकेदार सरकार विरोधात उभे राहिले. त्यांची आर्थिक आणि प्रशासकीय व्यवस्थेवर गंभीर टिप्पणी आहे. शाहूगरी कोल्हापुरात झालेल्या राज्यव्यापी ठेकेदार अधिवेशनाने नेमके हेच चित्र उभे केले. या अधिवेशनात सत्ताधारी पक्षाशी जवळीक असलेली होते. विरोधकांशी संबंध असलेली होते. विविध विभागात काम करणारे लहान, मोठे ठेकेदार होते. विचारधारा, पक्ष आणि प्रदेशात बाजूला ठेवून त्यांची एकच मागणी होती. आमचे थकीत पैसे द्या. लाचखोरी थांबवा. कमिशनखोरीला आळा घाला. मेहनतीचा मोबदला वेळेवर द्या. अधिवेशनात करण्यात आलेले आरोप गंभीर आहेत. राज्यातील विविध विभागांकडे ठेकेदारांचे तब्बल ८५ हजार कोटी रुपयांपेक्षा अधिक देयक थकीत आहेत. हा आकडा साधा नाही. ८५ हजार कोटी म्हणजे अनेक विभागांच्या वार्षिक विकास खर्चाइतकी रक्कम आहे. ठेकेदारांनी आणखी एक गंभीर दावा केला. राज्यातील सुमारे ३० ठावूंचे ठेकेदार दिवाळखोरीच्या उंबरठ्यावर आहेत. कर्जबाजारी झालेत. यामागे कारण शासनकडून कामांचे आदेश वेळेवर मिळतात. कामे वेळेपर्यंत पूर्ण करण्यास दबाव येतो. उद्घाटन होतात. पैसे मात्र अडकतात. काम सुरू करतांना बँकेकडून कर्ज घ्यावे लागते. कामगार ठेवावे लागतात. साहित्य खरेदी

महाराष्ट्रातील अनुसूचित जातींच्या आरक्षणातील उपवर्गीकरणाचा विषय सध्या मोठ्या चर्चेचा विषय ठरला आहे. सर्वोच्च न्यायालयाने ३१ जुलै २०२४ रोजी दिलेल्या निर्णयानंतर हा प्रश्न अधिक तीव्र झाला आहे. न्यायालयाने अनुसूचित जातींमध्ये उपवर्गीकरण करण्याचा अधिकार राज्य सरकारंना दिला आणि सामाजिक न्यायाच्या दृष्टीने मागास घटकांना अधिक संधी देण्याची भूमिका मांडली. मात्र या निर्णयामागील हेतू, त्याची अंमलबजावणी आणि त्यातून निर्माण होणारे परिणाम याविषयी समाजात गंभीर शंका उपस्थित आहेत. उपवर्गीकरणाचा मुख्य आधार असा मांडला जातो की अनुसूचित जातींना मिळालेल्या आरक्षणाचा लाभ काही जातींपुरती मर्यादित राहिला आहे. त्यामुळे अत्यंत मागास आणि तुलनेने प्रागत अशा गटवर्गी विभागांनी कसून वचित घटकांना अधिक संधी दिली जावी. यामागील उद्देश सामाजिक न्यायाचा असल्याचे सांगितले जाते. परंतु या प्रक्रियेत पारदर्शकता नसल्याने आणि सामाजिक वास्तवाचा सर्वांगीण विचार न केल्याने अनेक प्रश्न निर्माण झाले आहेत. महाराष्ट्र शासनाने न्यायमूर्ती अतंत मोनोर बरद यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमून उपवर्गीकरणाचा अभ्यास सुरू केला. समितीने आणला अहवाल शासनाला सादर केला. सांगितले गेले, परंतु तो सार्वजनिक करण्यात आला नाही. अहवाल लोकांसमोर न आणता त्यावर आक्षेप आणि सूचना मागविण्याची प्रक्रिया सुरू करण्यात आली. त्यामुळे लोकांनी नेमक्या कोणत्या बाबींवर मत व्यक्त करायचे हा मुद्दा पुन्हा प्रश्न निर्माण झाला. लोकशाही व्यवस्थेत अशा महत्त्वाच्या विषयांवर खुली चर्चा होणे अपेक्षित असताना ती टाळली जात असल्याची भावना निर्माण झाली. अनुसूचित जातींमध्ये केवळ महार किंवा नवबौद्ध समाजाचेच आरक्षणाला लाभ घेतला आणि इतर जाती वचित राहिल्या, असा दावा वारंवार केला जातो. मात्र या दाव्याचा वस्तुनिष्ठ अभ्यास होणे आवश्यक आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी सर्व अनुसूचित जातींना समान संधी उपलब्ध करून दिली होती. परंतु त्या संधीचा उपयोग सर्वानी समान प्रमाणात केला नाही. महाराष्ट्रातील महार समाज डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांचा स्वीकार केला, शिक्षणाला प्राधान्य दिले, धर्मांतर करून मानसिक गुलामगिरीतून बाहेर पडण्याचा प्रयत्न केला आणि आधुनिक विचारसरणी स्वीकारली. त्यामुळे त्यांच्यात शैक्षणिक आणि सामाजिक जागृती निर्माण झाली. याउलट इतर अनेक जाती पारंपरिक व्यवसाय, कर्मकांड

ठेकेदारांचा सरकारला कोल्हापुरी झटका!

करावे लागते. यंत्रसामग्री उभी करावी लागते. पण काम पूर्ण झाल्यावर मोबदला वेळेवर मिळत नाही. गोंदिया जिल्ह्यातील एका पुलाने राज्यव्यापी बहुचर्चित प्रकरण आहे. ते डोंगरगाव-रोपार पुल होय. पंधरा वर्षांअगोदर तलाकालिना खा. प्रफुल्ल पटेल यांनी पुलचे उद्घाटन केले. पुलचे काम ८० टक्के झाले. कमिशनखोरीमुळे पुलचे काम रखडले. ठेकेदार काम सोडून पळाला. अर्धवट पुल तसाच राहिला. दोन खासदार आले आहेत. आता जिल्ह्यात तीन खासदार आहेत. तरी कोणी दखल घेत नाही. लोकांच्या दबावाने अखेर २०२६ मध्ये अर्धवट पुलचे नवे टेंडर निघाले. ते २९ टक्के कमी दरात मंजूर झाले. साधारणतः मूळ निविदा मुल्याच्या १५ टक्के कमी असेल तर विभागाचे नव्याने निविदा काढावी असा नियम आहे. नियमाला डावलून निविदा मंजूर केला. हे काम ठेकेदार सहा महिन्यांपासून कासवगतीने करीत आहे. यंद्याच्या पावसाळ्यातही लोकांना पुराचा सामना करावा लागेल! असा संशय आहे. सार्वजनिक विभागात अशा या विक्रमी पुलची चर्चा आहे. तरी मंत्री, खासदार, अभियंते योगाची झालर पोसून आहेत. या पुल प्रकरणाची चौकशी करावी. ज्या आघारे कमिशनखोरी कशी चालते. ते सरकारला कळेल. इथेच प्रश्न निर्माण होतो की विकास म्हणजे नक्की काय ? मोठे फलक, जाहिराती, भूमिपुत्र आणि उद्घाटनं म्हणजे विकास का ? काम अर्धवट नसावे. ज्याने काम केले. त्याला त्याचा योग्य मोबदला मिळावा. हे सुद्धा विकासाचे तितकेच महत्त्वाचे तत्त्व आहे? अधिवेशनात सर्वाधिक चर्चेत आलेला आरोप म्हणजे १०० रुपयांच्या कामातील जवळपास ५४ रुपये विविध स्तरांवर वाटले जातात. असा आरोप सार्वजनिकपणे केला जाणे

हीच सरकारसाठी चिंतेची बाब आहे. ठेकेदारांचे म्हणणे होते की काम मंजूर होण्यापासून ते अंतिम देयक मिळेपर्यंत अनेक स्तरांवर आर्थिक अपेक्षा निर्माण होतात. स्थानिक स्तर, विभागीय स्तर, प्रशासकीय स्तर, राजकीय स्तर अशा विविध टप्प्यांवर खर्च वाढतो. त्यातून प्रत्यक्ष कामाचा खर्च, कर आणि शेवटी ठेकेदाराचा मर्यादित नफा वजा केला तर गुणवत्ता राखण्यासाठी काय उरते ? असा त्यांचा सवाल होता. अधिवेशनात काही वक्त्यांनी असा आरोप केला की या व्यवहारात मंत्रालय स्तरावरही पाच टक्क्यांपर्यंत हिस्सा मागितला जातो. हा आरोप अत्यंत गंभीर स्वरूपाचा आहे. कारण जर विकासकामांमध्ये अशी व्यवस्था अस्तित्वात असेल, तर ती लोकशाहीपेक्षा व्यवहारासाठीची चिन्हे मानावी लागतील. प्रशासन हे सेवा देणारे माध्यम न राहता व्यवहार नियंत्रित करणारे केंद्र बनले. तर त्याचा थेट परिणाम जनतेच्या पैशांवर होतो. ते पाश्चात्तीय अधिवेशनात देशातील गेल्या काही वर्षांतील भ्रष्टाचार विरोधी घोषणांवरही टीका करण्यात आली. "ना खांडगा, ना खाने दूंगा" या लोकप्रिय राजकीय घोषणेचा उल्लेख करत वक्त्यांनी प्रश्न विचारला ? भ्रष्टाचार थांबला असेल. तर ठेकेदारांना अशी सार्वजनिक तक्रार का करावी लागत आहे ? घोषणांची भाषा बदलली. पण पद्धती बदलल्या का ? हा प्रश्न त्यांनी उपस्थित केला. ठेकेदारांनी सरकारच्या खर्चाच्या प्राधान्य

भूपद पाटील
९८५००३१०१९

ठेकेदार बोलत आहेत. उद्या कामगार बोलतील. परवा पुर्वखादर बोलतील. जेव्हा विकासाची संपूर्ण साखळी अस्वस्थ होते. तेव्हा संकट अर्थव्यवस्थेचे राहत नाही. ते लोकांच्या शासनावरील विश्वासाचे बरते. त्यामुळेच शाहूगरीतून उठलेला हा आवाज दुर्लक्षित करण्या इतपत निश्चित नाही. ●●

विदेशी ब्राह्मण चले जाव : उपवर्गीकरणाचा वाद आणि सामाजिक न्यायाचा प्रश्न

आणि सामाजिक रूढींमध्ये अडकून राहिल्या. शिक्षणाचे महत्त्व पुरेशा प्रमाणात लक्षात न आल्याने त्यांना उपलब्ध संधींचा लाभ घेत आला नाही. त्यामुळे निर्माण झालेल्या विषमतेसाठी केवळ एका जातीला दोष देणे योग्य ठरणार नाही. प्रागैतरी शिक्षण, संघटन आणि सामाजिक परिवर्तन आवश्यक आहेत. हा डॉ. बाबासाहेबांचा संदेश ज्यांनी स्वीकारला ते पुढे गेले; ज्यांनी स्वीकारला नाही ते मागे राहिले. ही परिस्थिती केवळ महाराष्ट्रापुरती मर्यादित नाही. विविध राज्यांमध्येही असेच चित्र दिसते. कर्नाटकातील माला, तामिळनाडूतील रामदास, उत्तर प्रदेशातील जाटव किंवा पंजाबमधील रामदासी चमार समाजाचे शिक्षण आणि आंबेडकरांच्या विचारांचा स्वीकार करून प्रागैतरी साधली. तर इतर काही जाती तुलनेने मागे राहिल्या. त्यामुळे मागासलेपणाची कारणे केवळ आरक्षणाला वाटपात शोधून चालणार नाहीत. सामाजिक, शैक्षणिक आणि सांस्कृतिक घटकांचाही अभ्यास करावा लागला. गेल्या काही दशकांमध्ये विविध राज्यांनी आयोग नेमून या विषयाचा अभ्यास केला आहे. पंजाबमधील ब्रजबाग आयोग, आंध्र प्रदेशातील रामचंद्र राजू आयोग, महाराष्ट्रातील लहजुजी साठवे आयोग आणि कर्नाटकातील सदाशिव आयोग यांनी काही जातींना आरक्षणाचा अधिक लाभ मिळाल्याचे आणि काही जाती आंबेडकारी मागास असल्याचे निर्दर्शनास आणले. या अहवालांमुळे उपवर्गीकरणाची संकल्पना पुढे आली. परंतु त्याची अंमलबजावणी करताना सामाजिक ऐक्याला तडा जाऊ नये, याची विशेष काळजी घेणे आवश्यक आहे. उपवर्गीकरणाचा प्रतिक्रियेत सर्वात मोठी उणीव म्हणजे पारदर्शकतेचा अभाव. मागासलेपणाचे निकष स्पष्ट नसताना, पुरेसा डेटा उपलब्ध नसताना आणि व्यापक

सामाजिक चर्चा न करता धोरण लागू करण्याची धाई केली जात आहे. यामुळे समाजात संशय निर्माण होणे सध्याचकाचे आहे. अनुसूचित जातींमध्ये परस्पर संघर्ष निर्माण होण्याची भीती वाटत केली जात आहे. सामाजिक न्यायाचा नावाखाली नव्या प्रकारची विषमता निर्माण होणार नाही ना, हा प्रश्न अनेकांना पडला आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी अनुसूचित जातींना एक स्वतंत्र जात न मानता विविध जातींचा समूह मानला होता. त्यामागे त्यांची दूरदृष्टी होती. समाजातील वंचित घटकांना एकत्र आणून त्यांचे सामूहिक सामूहिककरण करण्याचा त्यांचा हेतू होता. अशा परिस्थितीत उपवर्गीकरणामुळे सामाजिक एकता धोखाटत येणार असेल तर त्याचा गंभीरपणे विचार करणे आवश्यक आहे. आरक्षणाचा लाभ काहींनाच मिळाला, असे म्हणण्याच्या सत्तेचे आणि संपत्तीची उपवर्गीकरण करण्याची तयारी दाखविले पाहिजे. समाजातील कोणत्या घटकांकडे राजकीय सत्ता, उद्योग, शिक्षणसंस्था, जमीन-जुमला आणि आर्थिक साधनेसंपत्ती केली प्रमाणात आहे, याचाही अभ्यास झाला पाहिजे. कारण सामाजिक न्यायाचा प्रश्न केवळ आरक्षणपुरता मर्यादित नाही. समाजातील सर्व संघटनांमध्ये न्याय वितरण होणे आवश्यक आहे. आजही देशातील अनेक महत्त्वाच्या क्षेत्रांमध्ये अनुसूचित जातींचे प्रतिनिधित्व अल्प आहे. सर्वोच्च न्यायालय, उच्च न्यायपालिका, संरक्षण दलातील उच्च पदे, विद्यापीठांचे

कुल्युक्त आणि इतर महत्त्वाच्या संस्थांमध्ये समतेला प्रतिनिधित्व दिसत नाही. या क्षेत्रांमध्ये समान संधीचा प्रश्न उपस्थित होत नाही, परंतु आरक्षणाच्या उपवर्गीकरणाचा मुद्दा मात्र पुढे आणला जातो. ही विषमता लक्षात घेण्यासारखी आहे. सामाजिक मागासलेपणाचे मोजमाप करायचे तर केवळ आर्थिक स्थिती पाहून चालणार नाही. दलितवरील अत्याचार, सामाजिक बहिष्कार, भेदभाव आणि हिंसा यांचाही विचार करावा लागेल. आजही देशात दरोडा दलिततांवर अत्याचार होतात. अशा परिस्थितीत सामाजिक न्यायाचा प्रश्न केवळ नोकऱ्या आणि शिक्षणापुरता मर्यादित राहू शकत नाही. सरकारांनी आरक्षणातील रिक्त जागा भरल्या असल्या, आरक्षणाचा अनुशेष पूर्ण केल्या असता आणि मागास समाजासाठी स्थापन केलेल्या महामंडळांना पुरेसा निधी दिला असता तर अनेक प्रश्न सुटले असते. परंतु प्रत्यक्षात अनेक योजना कागदावरच राहतात. त्यामुळे मागास समाजाचा विकास अपेक्षित गतीने होत नाही. अशा परिस्थितीत उपवर्गीकरण हा एकमेव उपाय असल्याचा दावा करणे योग्य ठरणार नाही. अनुसूचित जातींमधील सर्व घटकांचा विकास द्यावा ही प्रत्येकाची इच्छा आहे. परंतु त्यासाठी संघर्ष आणि वैमनस्य निर्माण करणारे धोरण नव्हे, तर सर्वसमावेशक आणि डेटा-आधारित धोरण आवश्यक आहे. न्यायमूर्ती बरद समितीचा अहवाल सार्वजनिक करणे, व्यापक चर्चा घडवून आणणे, जातीय जंगलना करणे आणि तज्ज्ञांच्या सल्ल्यानुसार धोरण ठरविणे ही काळाची गरज आहे. आरक्षण हा दारिद्र्य निर्मुलनाचा कार्यक्रम नसून सामाजिक प्रतिनिधित्व आणि समतेसाठीची घटना-समत व्यवस्था आहे. त्यामुळे उपवर्गीकरणाचा विचार करताना सामाजिक न्याय, समता, बंधुता आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या मूलतत्वा विचारांना केंद्रस्थानी ठेवले पाहिजे. अन्यथा ही प्रक्रिया वंचित समाजांना अधिक सक्षम करण्याऐवजी त्यांच्यात फूट पाडणारी ठरू शकते. सामाजिक ऐक्य अनापिहित ठेवून सर्व घटकांचा विकास साधणारे धोरणच खऱ्या अर्थाने लोकशाही आणि संविधानाच्या मूल्यांना पूरक ठरेल. ●●

भदंत बोधिरत्न नायक महाथरे धम्म प्रज्ञा आणि करुणेचा अखंड दीप विझला...

अ निचा वत संखारा... बुद्धांनी सांगितलेले अनित्यतेचे हे शाश्वत सत्य पुन्हा एकदा अनुभववास आहे. प्रख्यात धम्मदूत, विद्वान बौद्ध भिक्षु, साहित्यिक, कवी आणि समाजसुधारक भदंत बोधिरत्न नायक महाथरे यांच्या महापरिनिर्वाणाने बौद्ध समाजात सामाजिक, शैक्षणिक आणि साहित्यविषयक दुखाची छाया पसरली आहे. भदंत बोधिरत्न महाथरे यांनी आपले संपूर्ण आयुष्य तथ्यागत भवपात बुद्धांच्या धम्मपंचा प्रचार-प्रसारसाठी, मानवतेच्या कल्याणासाठी आणि सामाजिक बंधोधनासाठी अर्पण केले. त्यांनी देशभर धम्म प्रवचने देत करुणा, मैत्री, प्रज्ञा आणि समतेचा संदेश जनमानसांपर्यंत पोहोचविला. परदेशातील अनेक बौद्ध राष्ट्रांमध्ये त्यांनी धम्मामे सखोल अध्ययन करून भारतीय बौद्ध परंपरेचा गौरव वाढविला. ते केवळ धम्मदूत नव्हते, तर संवेदनशील साहित्यिक होते. दोन हजारहून अधिक कविता, 'अभंग गाथा', 'प्रायुषाक्षची अग्निफुले' आणि 'अभंगाचा क्रांतिकथा' यांसारख्या साहित्यकृत्यांमधून त्यांनी धम्म, समता आणि मानवी मूल्यांचा विचार समाजासमोर मांडला. इंटरनेशनल बुडिस्ट धम्मदूत सोसायटी आणि रॉयल थॉम म्हालांगर (वात नागवन) यांच्या स्थापनेतही त्यांनी धर्मकार्याला संध्यालक बळ दिले. नागवन येथील वनविहार आणि विषयपणा म्हाने केंद्र हे त्यांच्या दूरदृष्टीचे जिवंत स्मारक आहे. भदंत बोधिरत्न महाथरे यांचे व्यक्तीमत्त्व विद्वता, साधेपणा, करुणा आणि सेवाभाव यांचा सुंदर संगम होत. त्यांनी स्वतःचे जीवन समाजासाठी जगले आणि अस्तित्त्व धम्मसाधकांना जीवनाचा नवा दृष्टिकोन दिला. त्यांचे शारीरिक अस्वस्थता आज आपल्यात नसले, तरी त्यांचे धर्मात्मा, साहित्य आणि मानवतेचा संदेश भारती पडण्यात प्रेरणा देत राहील. त्यांनी प्रज्जित केलेला प्रज्ञेचा दीप कधीही विझणार नाही. भदंत बोधिरत्न नायक महाथरे यांना विनम्र अभिवादन आणि भावपूर्ण श्रद्धांजली ! 'अनिका वत संखारा, उपादवयधम्मिने; उपज्जिज्जा निरज्ज्वरिणं, असं उप्पसमो सुबो.' सर्व संस्कार अनित्य आहेत; त्यांचा उदय आणि विनाश हा त्यांचा स्वभावधर्म आहे. त्यांचा शांत होणे, हाच खरा सुखाचा मार्ग आहे. ●●

-भदंत नाग दिपावकर
मो.9423605550

शुक्रवार १९ जून २०२६
Friday 19 June 2026

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प - १७९
भारत रत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा पुतळा मूर्तीजापूर जि. अकोला
भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा मूर्तीजापूर बस स्टॅंड जवळ असून येथे जिल्हातील विविध भागातील नागरिक येतात जातात. वंचितांच्या वाट्याला आलेल्या अन्याय, अत्याचार आणि त्यांचा कसा प्रतिकार केला पाहिजे. सोबत 'प्रथम मी भारतीय आहे आणि शेवटी' हा संदेश डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर देतात. येथे सर्व दिन विशेष कार्यक्रम आयोजित केल्या जातात.
संवाद मित्र, मिलिंद इंगळे
मो.91848561620

महत्वाचे
अमर ज्योती बुद्ध विहारत गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार
नागपूर : अमर बहुउद्देशीय संस्था संचालित अमर ज्योती बुद्ध विहार व वा च नाल या च्या वतीने इयत्ता दहावी व बारावीतील गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार समारंभ उत्साहाने पार पडला. यावेळी कमी वयात उच्च शिक्षण पूर्ण करून एम्स, मिहान (नागपूर) येथे न्युरोसर्जन व सहायक प्राध्यापक म्हणून नियुक्ती झालेल्या डॉ. हर्षल सुनील जांभुळकर यांचाही शाल व समानाधिकार देऊन गौरव करण्यात आला. कार्यक्रमाला वरिष्ठ अभियंता विजयकुमार (मोतीबाग रेल्वे), सामाजिक कार्यकर्ते रोशन राजत, नांदेड खान, शिक्षिका सुजाता राव, उद्योजक अभिताम मेश्राम तसेच अमर ज्योती बुद्ध विहार समितीचे अध्यक्ष प्रकाश पाटील यांनी प्रमुख उपस्थिती होती. यावेळी सचिव अमल दुर्गे, माजी तहसीलदार दयाराम देशपांडे, उपाध्यक्ष निखिल वासनिक यांच्यासह समितीचे पदाधिकारी व नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे संचालन रवी शेंडे यांनी तर आभार प्रदर्शन शशी वासनिक यांनी केले.
पेवनी नगर परिषदेत जागतिक जेठ नागरिक अत्याचार जागरूकता दिन साजरा

नागपूर : राष्ट्रीय विधी सेवा प्राधिकरण, दिल्ली व महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण, मुंबई यांचे निर्देशान्वये नालसा जागृती योजना अभियान 2025 अंतर्गत तसेच जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण, भंडारा व विधी सेवा समिती दिवाणी न्यायालया क-स्तर पवनी मार्फत नगर परिषद कार्यालय पवनी येथील सभागृहात 'जागतिक जेठ नागरिक अत्याचार जागरूकता दिन' साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी कायदेविषयक मार्गदर्शन शिबीर घेण्यात आले. यावर सखोल मार्गदर्शन जेष्ठ पॅनल अधिवक्त्या अॅड. महेंद्र गोस्वामी यांनी केले. त्यांनी यावेळी जेष्ठ नागरिकांचे निर्वाह, दुर्लक्ष, परित्याग, मालमत्तेचे वाद, गैरवर्तन, शोषण, सायबर फसवणूक, ओटीपी घोटाले, बनावट केव्हायसी कॉर्पस, डिजिटल बँकिंग संरक्षण, दिव्यांग आणि विधवा सहाय्यता योजना, आयुष्यमान भारत लाभ आणि इतर शासकीय कल्याणकारी योजनांची माहिती दिली. या कार्यक्रमाचे संचालन सरिता शेंडे यांनी केले. तसेच या कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन फाल्गुनी भुरे यांनी केले.
उन्हाळी सुट्टीनंतर 'दि स्कूल ऑफ नोबल थॉट'चे उद्घाटन सत्र २१ जून रोजी
नागपूर : 'दि स्कूल ऑफ नोबल थॉट', नागपूर अंतर्गत आयोजित पॉलिटेक्निक स्कूलच्या उन्हाळी सुट्टीनंतरच्या उद्घाटन सत्राचे आयोजन रविवार, २१ जून २०२६ रोजी सकाळी ९.३० वाजता करण्यात आले आहे. हे व्याख्यान क्र.७४९ असून संविधान, सामाजिक न्याय आणि बौद्ध विचारांवर आधारित महत्त्वपूर्ण विषयांवर मार्गदर्शन करण्यात येणार आहे. या सत्रात डॉ. झेड. खोब्रागे (आयआरएस, निवृत्त), अध्यक्ष - संविधान फाउंडेशन हे प्रमुख वक्ते म्हणून उपस्थित राहतील. ते 'वर्गीकरण, जगणारा आणि बौद्धांच्या विकासाचा आराखडा - एक विश्लेषण' या विषयावर विस्तार मार्गदर्शन करणार आहेत. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी डॉ. एन. ही. होके, संचालक, 'दि स्कूल ऑफ नोबल थॉट', नागपूर राहणार आहेत. हा कार्यक्रम समाज भवन, चारिका बुद्ध विहार, शिल्पा सोसायटी, नरेंद्र नगर विस्तार, नागपूर-१५ येथे आयोजित करण्यात आला आहे. संस्थेने सर्व सभासद तसेच नागरिकांना कुटुंबासह उपस्थित राहून ज्ञानवर्धनाचा लाभ घेण्याचे आवाहन केले आहे.

निधन वार्ता
शालिनीताई किनगावकर
नागपूर : सामाजिक क्षेत्रातील ज्येष्ठ व्यक्तिमत्त्व शैलेश किनगावकर यांच्या मातोश्री श्रीमती शालिनी मातोश्री किनगावकर यांचे वयाच्या ८९ व्या वर्षी गुरुवार, दि. १८ जून रोजी दीर्घ आजाराने दुःखद निधन झाले. त्यांच्या पश्चात मुलगा, सुना, नातवंडे तसेच मोठा आजारपण आहे. त्यांची अंत्ययात्रा शुक्रवार, आज दुपारी १२.३० वाजता. कार्पारेशन कॉलनी येथील राहत्या निवासस्थानातून निघणार असून, त्यानंतर आंबाझरी घाटावर अंत्यसंस्कार करण्यात येईल.

नीता लॉजिस्टिक, वाडी येथून १८ बालकामगारांची सुटका

प्रशासनाची धडक कारवाई

नागपूर : जिल्हाधिकारी यांनी आयोजित केलेल्या बैठकीत दिलेल्या निर्देशानुसार, बालकामगार प्रथेच्या विरोधात सुरू असलेल्या विशेष मोहिमेअंतर्गत वाडी परिसरातील 'नीता लॉजिस्टिक' येथे महिला व बालविकास विभाग, कामगार विभाग, शिक्षण विभाग आणि पोलीस विभाग यांच्या संयुक्त पथकांनी कारवाई करत १८ बालकामगारांची सुटका केली. मिळालेल्या माहितीच्या आधारे संबंधित आस्थापनावर छापा टाकण्यात आला. कारवाईदरम्यान अल्पवयीन मुलांकडून काम करून घेत असल्याचे आढळून आले. त्यानंतर सर्व १८ बालकामगारांना तातडीने रेस्क्यू करून त्यांच्या सुरक्षिततेची आणि पुनर्वसनाची प्रक्रिया सुरू करण्यात आली. बालकांची वैद्यकीय तपासणी करण्यात आली असून, त्यांच्या सुरक्षिततेच्या दृष्टीने त्यांना तात्पुरत्या स्वरूपात बालगृहात दाखल करण्यात आले आहे. तसेच त्यांच्या समुपदेशन,

शैक्षणिक पुनर्वसन आणि कुटुंबीयांशी संपर्क साधण्याची कार्यवाही संबंधित विभागांमार्फत सुरू आहे. या प्रकरणी संबंधित आस्थापनाविरुद्ध 'बालकामगार (प्रतिबंध व नियमन) अधिनियम, १९८६ तसेच सुधारित अधिनियम, २०१६' अंतर्गत पुढील कार्यदेशीर कारवाई करण्यात येणार असल्याची माहिती प्रशासनाने दिली. बालकामगारसुक्त आणि बालसंही समाजाच्या निर्मितीसाठी नागरिकांनी बालकामगार आढळल्यास तत्काळ संबंधित प्रशासन अथवा चाईलड हेल्पलाइनकडे माहिती देण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे. सदर कार्यवाही जिल्हा महिला व

बालविकास अधिकारी सुनील मेसरे, व सहायक कामगार आयुक्त राजदीप धुवे यांच्या मार्गदर्शनाखाली पार पडली. या कारवाईत जिल्हा बाल संरक्षण अधिकारी मुस्ताक पठाण, शिक्षण विभागाचे प्रसेनजी गायकवाड, कामगार विभागाच्या गायत्री दुबे व अविनाश डोंके, पोलीस उपनिरीक्षक उत्तम जायभावे, हवालदार कमलेश ठाकरे, पोलीस अंमलदार मारुती मेश्राम, चाईलड हेल्पलाइन प्रतिनिधी अनिकेत निवाडे, मीनाक्षी धडाडे व मंगला टेंभुणे तसेच ग्रामीण समस्या मुक्ती ट्रस्टच्या शाहीना शेख, रूपाली वानखेडे आणि अधिनी चौरे यांनी सहभाग घेतला.

धम्मसंगोटी समेत संविधानाच्या उद्देशिकेवर प्रश्नोत्तरीद्वारे मार्गदर्शन

विजयकांत पाणबुडे यांचे संविधान समजून घेण्याचे आवाहन उपवर्गीकरणविरोधी आंदोलनाला आर्थिक मदतीची घोषणा

नागपूर : धम्मसंगोटीच्या ३९९ व्या सभेत सेवानिवृत्त अप्पर कामगार आयुक्त विजयकांत पाणबुडे यांनी 'प्रश्नोत्तरीच्या माध्यमातून संविधानाची उद्देशिका समजून घेऊ या' या विषयावर मार्गदर्शन करत संविधानाच्या उद्देशिकेतील प्रत्येक शब्दाचा गार्भित अर्थ समजून घेणे हे प्रत्येक नागरिकांचे कर्तव्य असल्याचे प्रतिपादन केले. ते म्हणाले, भारत हे लोकशाही गणराज्य असून राष्ट्रपती आणि प्रधानमंत्री हे जनतेने निवडून दिलेले प्रतिनिधी आहेत. समाजवाद, गणराज्य आणि संविधानातील मूलभूत मूल्ये समजून घेतल्याशिवाय संविधानाचा खरा अर्थ लोकांपर्यंत पोहोचू शकत नाही. त्यांनी प्रश्नोत्तरीच्या माध्यमातून उद्देशिकेतील प्रत्येक संकल्पना उलगडून सांगितली. योग्य उत्तरे देणाऱ्या सहभागींचा पुस्तक देऊन गौरव करण्यात आला. सभेच्या अध्यक्षस्थानी बबन चहांदे होते. त्यांनी संविधान समजावून सांगण्याची ही प्रश्नोत्तरी पद्धत अत्यंत प्रभावी आणि जनजागृती करणारी असल्याचे सांगितले. यावेळी अॅड. विमला कांबळे यांनी अनुसूचित जातीच्या उपवर्गीकरणाच्या प्रस्तावाला

विरोध दर्शवत २० जून २०२६ रोजी होणाऱ्या सर्वसंख्यीय आंदोलनात मोठ्या संख्येने सहभागी होण्याचे आवाहन केले. आंदोलनासाठी डॉ. सरोज आगलवे यांनी १० हजार रुपये, धम्मसंगोटी, विजयकांत पाणबुडे आणि उषा बौद्ध यांनी प्रत्येकी ५ हजार रुपयांची आर्थिक मदत जाहीर केली. कार्यक्रमाची सुरुवात उषा बौद्ध यांच्या आंदोलन गीताने झाली. सभास्थळी महामानवाचे प्रेरणादायी विचार प्रदर्शित करण्यात आले होते. सम्राट वायमारे यांनी अल्पोपहाराची व्यवस्था पाहिली. कार्यक्रमाचे संचालन अरुण केळकर यांनी केले, तर राम घोडेस्वार यांनी आभार मानले.

आंतरराष्ट्रीय घर कामगार दिन उत्सवात साजरा

नागपूर : विदर्भ मोलकरीण संघटनेच्या वतीने दि. १६ जून २०२६ रोजी आंतरराष्ट्रीय घर कामगार दिन उत्सवात साजरा करण्यात आला. डॉ. आंबेडकर सांस्कृतिक भवन, ऊरुवेला कॉलनी, वर्धा रोड नागपूर येथे विदर्भ मोलकरीण संघटनेच्या अध्यक्ष सुजाता भोंगडे यांचे अध्यक्षतेखाली घर कामगार मेळावा आयोजित करण्यात आला होता. या प्रसंगी प्रमुख अतिथी म्हणून कामगार नेते अशोक दगडे यांचा सरकारी कर्मचारी संघटना, संगीतकार जगदीश दळवी, मंगला देठे, ममता पाल, माधुरी बेसेकर, नीलू मानकर, शांतकला राजत, सुमन बेर्डे, कुंदा वानखेडे, अनिता हिवाळे, पद्म पिल्लेवर, अमिता मसराम, सरचिटणीस रोशनी गंधीर विचारपिठावर उपस्थित होत्या.

आंतरराष्ट्रीय घरकामगार दिनानिमित्त आपण आज संकल्प करूया की, घरेलू कामगारांनी एकत्र होऊन आपल्या हक्कासाठी लढा उभा केला पाहिजे. घरेलू कामगारांना बरोबर समान धन मिळत नाही. कामाचा मोबदला निश्चित झाला नाही. सुट्ट्या मिळत नाही. आरोग्य सुविधा नाही. म्हातारपणाचे पेशन नाही. केंद्रीय कायदा नाही. त्यासाठी संघटित होऊन संघर्ष केल्याशिवाय सरकार करणार नाही. शेवटी घरेलू कामगारांच्या मुलांना व्यवसाय प्रशिक्षणाचे प्रमाणपत्र वाटप केले. कार्यक्रमाचे संचालन प्रीती नाकतोडे, आभार प्रफुल्लता बनसोडे यांनी मानले, कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी अधिनी भारद्वाज, विनीता शंभरकर, नेहा हुड, माधुरी नागलेनी विशेष परिश्रम घेतले, असे एका पत्रकाद्वारे कळविले आहे.

उषाकिरण आत्राम यांची कविता इयत्ता चौथीच्या इंग्रजी माध्यमाच्या पाठ्यपुस्तकात समाविष्ट

गोंदिया : गोंदिया जिल्ह्यातील धनेगाव येथील ज्येष्ठ साहित्यिक व कवयित्री उषाकिरण आत्राम (तामर) यांच्या साहित्याला पुन्हा एकदा राज्यस्तरीय मान्यता मिळाली आहे. त्यांची 'पावसा पावसा ये ये ये' ही बालकविता महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे यांच्या इयत्ता चौथी (इंग्रजी माध्यम) २०२६ च्या 'शिकू मराठी आनंदाने' या पाठ्यपुस्तकात समाविष्ट करण्यात आली आहे. याबाबतचे अधिकृत पत्र आणि पाठ्यपुस्तक नुकतेच त्यांना प्राप्त झाले आहे. उषाकिरण आत्राम यांच्या साहित्याचा शालेय अभ्यासक्रमात समावेश होण्याची ही पहिलीच वेळ नाही. यापूर्वी २०१३ मध्ये इयत्ता दुसरीच्या बालभारती पाठ्यपुस्तकात हीच कविता समाविष्ट करण्यात आली होती. तसेच २०२२-२३ च्या सेमी-इंग्रजी माध्यमाच्या इयत्ता तिसरीच्या अभ्यासक्रमातही या कवितेचा समावेश करण्यात आला होता. आता सलग तिसऱ्यांदा या कवितेची निवड झाल्याने त्यांच्या साहित्याच्या लोकप्रियतेवर आणि गुणवत्तेवर पुन्हा एकदा शिक्कामोर्तब झाले आहे. 'पावसा पावसा ये ये ये' ही कविता त्यांच्या गाजलेल्या 'एक झोका आनंददा' या बालगीत संग्रहातील आहे.

या संग्रहाला २००९ चा महाराष्ट्र शासनाचा उत्कृष्ट वाङ्मय निर्मिती (गो. मा. देव) पुरस्कार प्राप्त झाला आहे. या संग्रहातील अनेक बालगीते आकाशवाणी नागपूर आणि दूरदर्शनवर प्रसारित झाली असून महाराष्ट्रातील अनेक शाळा आणि आंगणवाड्यांमध्ये आजही लहान मुले ही बालगीते आनंदाने गातात व सादर करतात. उषाकिरण आत्राम यांच्या अनेक साहित्यकृती विविध विद्यापीठांच्या अभ्यासक्रमात समाविष्ट आहेत. तसेच त्यांच्या कथासंग्रहाचाही समावेश करण्यासाठी 'कवितेचे घर', शेगाव (बु.), ता. वरोरा, जि. चंद्रपूर यांच्या वतीने यंदही तीन साहित्य पुरस्कार जाहीर करण्यात आले असून, कवींनी आपल्या कवितासंग्रहांचा प्रति पाठवावावात, असे आवाहन आयोजकांनी केले आहे. यामध्ये बापूरावजी पेटकर कवितासंग्रह पुरस्कार, बापूरावजी पेटकर गझलसंग्रह पुरस्कार आणि बापूरावजी पेटकर बालकवितासंग्रह पुरस्कार यांचा समावेश असून, प्रत्येक पुरस्कारासाठी ५,००० रोख, सन्मानपत्र आणि सन्मानचिन्ह प्रदान करण्यात येणार आहे. या पुरस्कारांसाठी कोणतेही प्रवेश शुल्क आकारले जाणार नाही. १ ऑगस्ट २०२५ ते ३० जुलै २०२६ या कालावधीत प्रथमावृत्ती म्हणून प्रकाशित झालेल्या कवितासंग्रह गझलसंग्रह किंवा बालकवितासंग्रहाच्या तीन प्रती ५ ऑगस्ट २०२६ पर्यंत प्रा. प्रमोद नारायण, कार्यवाह,

'मी सावित्रीबाई जोतीराव फुले' मालिका आता 'मराठी वारसा' युट्यूब चॅनेलवर : खा. अमोल कोल्हे

येत्या २० जूनपासून प्रत्येक बुधवार आणि शनिवारी सायंकाळी ६.३० वाजता. 'मी सावित्रीबाई जोतीराव फुले' ही मालिका नव्या स्वरूपात

नागपूर : निर्माते, अभिनेते तथा खासदार डॉ. अमोल कोल्हे यांच्या जगदंब क्रिएशन निर्मित 'मी सावित्रीबाई जोतीराव फुले' ही फुले दाम्पत्यांच्या क्रांतिकारी जीवनका्यावर आधारित ऐतिहासिक मालिका ५ जानेवारी २०२६ पासून स्टार प्रवाह वाहिनीवर प्रसारित होत होती. या मालिकेचे एकूण १५४ भाग प्रसारित झाल्यानंतर टीआरपीचे काही देवा प्रवाहने १४ जून २०२६ पासून ही मालिका अचानक बंद केली. या पार्श्वभूमीवर मालिकेचे निर्माते डॉ. अमोल कोल्हे यांनी राज्यभरातील फुलेप्रेमींशी संवाद साधून पुढील भूमिका स्पष्ट केली. मालिका पुन्हा सुरू करण्यासाठी विविध स्तरांवर आलेल्या सूचना व पर्यायांचा सखोल अभ्यास केल्यानंतर समजुतीत ही मालिका 'मराठी वारसा' या युट्यूब चॅनेलवर प्रसारित करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. सावित्रीप्रीठाने प्रसिद्ध केलेल्या पत्रकानुसार, येत्या २० जूनपासून प्रत्येक बुधवार आणि शनिवारी सायंकाळी ६.३० वाजता. 'मी सावित्रीबाई जोतीराव फुले' ही मालिका नव्या स्वरूपात प्रेक्षकांच्या भेटीला येणार आहे. महात्मा जोतीराव फुले आणि

क्रांतिकारी सावित्रीबाई फुले हे जागतिक कीर्तीचे समाजसुधारक व विचारवंत होते. त्यांनी शिक्षण, सामाजिक समता आणि स्त्री-मुक्तीसाठी उभारलेल्या व्यापक चळवळीमुळे बहुजन समाजाला न्याय व स्वाभिमानाचा मार्ग मिळाला. त्यांच्या ऐतिहासिक कार्याचा आणि सत्यशोधक विचारांचा वेध घेणारी ही मालिका नव्या माध्यमातून अधिक व्यापक प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचणार असल्याने फुले प्रेमींमध्ये उत्साहाचे वातावरण आहे. फुले दाम्पत्यांचे ऐतिहासिक कार्य, प्राप्त विचार आणि सामाजिक परिवर्तनाचा वारसा नव्या पिढीपर्यंत पोहोचविण्यासाठी या आवाहनावर मार्गदर्शन प्रा. डॉ. अलका झाडे, प्रा. डॉ. संपीता बनावडे, वसुधा येणकर, देवेंद्र काटे, शंकर घोडसे, प्रभाकर तांडेकर, प्रभाकर शिंदे तसेच अध्यक्ष प्रा. डॉ. सायली सारडे, उपाध्यक्ष प्रा. देवल आढाऊ, सचिव माया जोगे, समन्वयक मनीषा काटे आणि इतर पदाधिकाऱ्यांच्या स्वाक्ष्या आहेत. यावेळी गीतमाला वसंके, मनीषा आल्लोने, माधुरी पाटील, शितल नेकर, संगीता शेरजे, जयश्री लेंडे, विद्या पाचरे यांनी प्रसिद्ध पत्रकाद्वारे माहिती दिली.

भाकरी पेक्षा स्वाभिमानाला जास्त महत्त्व दिले पाहिजे : राजाभाऊ कदम

चंद्रपूर : 2026 च्या जनगणनेत बौद्धी जातीच्या रकान्यात काय लिहावे यावर समाजात मतभेद आहेत. काहींचे म्हणणे आहे की सवलतीसाठी आणि आरक्षणासाठी पूर्वाश्रमीची जात लिहावी. परंतु बुद्धीस्ट मान्यनारिटी मिशनचे मत आहे की, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या आदेशानुसार भाकरीपेक्षा स्वाभिमानाला जास्त महत्त्व दिले पाहिजे आणि येल्या जनगणनेत बौद्धी धर्म बौद्ध आणि जात निरंक किंवा मानत नाही असे लिहिले पाहिजे असे प्रतिपादन मुंबई येथील बुद्धीस्ट मान्यनारिटी मिशनचे अध्यक्ष राजाभाऊ कदम यांनी केले. ते सोमवार दि. 15 जून 2026 रोजी थायनिक सिद्धार्थ बुद्ध विहार सिद्धार्थनगर एसटी वर्कशॉप समोर तांदे रोड तुळूम येथील बुद्ध विहाराच्या सभागृहात झालेल्या येल्या जनगणनेत बौद्धीची भूमिका या विषयावरील चर्चासत्रात प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून बोलत होते. या विषयावर विस्तार मार्गदर्शन करताना ते म्हणाले की, जोपर्यंत आमच्याकडे जातीचे प्रमाणपत्र आहे, तोपर्यंत अनुसूचित जातीच्या कोणत्याही सवलतीवर वया येणार नाही. पण बौद्ध म्हणून आपली ओळख निर्माण करणे गरजेचे आहे. धम्म चळवळीला गती देण्यासाठी आणि जातमुक्त समाज (कास्टलेस सोसायटी) निर्माण करण्यासाठी जातविहीत बौद्ध धर्माचा प्रचार करणे हे बुद्धीस्ट मान्यनारिटी मिशनचे उद्दीष्ट आहे. जर आम्ही जातीचा उल्लेख करत राहिलो तर बौद्ध धर्म देखील हिंदू धर्माची शाखा बनून राहिल अशी भीती यावेळी व्यक्त करण्यात आली. श्र्लोकांनी उपस्थित केलेल्या आस्थापनाबाबतच्या शंकांचे निरसन करताना वक्त्यांनी स्पष्ट केले की हे अभियान कोणत्याही आरक्षणापासून वंचित करण्यासाठी नसून समाजाला अधिक स्वाभिमानाी बनवण्यासाठी आहे. समता सैनिक दल, बहुजन एम्प्लॉईज फेडरेशन ऑफ इंडिया व बुद्धीस्ट मान्यनारिटी मिशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित या चर्चासत्राच्या अध्यक्षस्थानी समता सैनिक दलाचे केंद्रीय कोअर कमिटीचे अध्यक्ष अशोक

टेंभरे हे होते. या प्रसंगी मुंबई येथील भारतीय बौद्ध महासभेचे बौद्धाचार्य जितेंद्र गायकवाड, बहुजन एम्प्लॉईज फेडरेशन ऑफ इंडियाचे राष्ट्रीय अध्यक्ष राजकुमार जवादे, अखिल भारतीय रियाळिकन पक्षाचे राष्ट्रीय अध्यक्ष प्रविण खोब्रागेडे, सिद्धार्थ बुद्ध विहार समितीचे अध्यक्ष मारोती रायपुरे या मान्यवरांनी चर्चासत्रात आपले मत व्यक्त केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक बहुजन एम्प्लॉईज फेडरेशन ऑफ इंडियाचे चंद्रपूर जिल्ह्याचे अध्यक्ष संजय खोब्रागेडे, संचालन समता सैनिक दलाचे चंद्रपूर जिल्ह्याचे माजी कोषाध्यक्ष हेमचंद्र नगराळे तर आभारप्रदर्शन सिद्धार्थ बुद्ध विहार समितीचे सचिव अशोक मौर्यवंशी यांनी केले. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी बहुजन एम्प्लॉईज फेडरेशन ऑफ इंडियाचे राष्ट्रीय संघटन सचिव प्रा. डॉ. टी.डी. कोसे, चंद्रपूर शहर अध्यक्ष दिपक जुपडे, जिल्हा कार्यकारिणी सदस्य अमर दुधे, सोनू वनकर, बहुजन एम्प्लॉईज फेडरेशन ऑफ इंडिया विद्युत कंत्राटी कामगार संघटनेचे अध्यक्ष नितीन वाढई, समता सैनिक दलाचे राष्ट्रीय प्रचारक मार्शल अशोक फुलझेले, चंद्रपूरचे मार्शल प्रकाश कुंभारे इत्यादी पदाधिकाऱ्यांनी अथक परिश्रम घेतले. कार्यक्रमाला चंद्रपूर शहर व परिसरातील असंख्य बौद्ध बांधवांची उपस्थिती होती.

'कवितेच्या घरा'च्या तीन साहित्य पुरस्कारांसाठी कवितासंग्रह पाठविण्याचे आवाहन

वरोरा : महाराष्ट्रातील कवींच्या दर्जेदार साहित्याचा गौरव करण्यासाठी 'कवितेचे घर', शेगाव (बु.), ता. वरोरा, जि. चंद्रपूर यांच्या वतीने यंदही तीन साहित्य पुरस्कार जाहीर करण्यात आले असून, कवींनी आपल्या कवितासंग्रहांचा प्रति पाठवावावात, असे आवाहन आयोजकांनी केले आहे. यामध्ये बापूरावजी पेटकर कवितासंग्रह पुरस्कार, बापूरावजी पेटकर गझलसंग्रह पुरस्कार आणि बापूरावजी पेटकर बालकवितासंग्रह पुरस्कार यांचा समावेश असून, प्रत्येक पुरस्कारासाठी ५,००० रोख, सन्मानपत्र आणि सन्मानचिन्ह प्रदान करण्यात येणार आहे. या पुरस्कारांसाठी कोणतेही प्रवेश शुल्क आकारले जाणार नाही. १ ऑगस्ट २०२५ ते ३० जुलै २०२६ या कालावधीत प्रथमावृत्ती म्हणून प्रकाशित झालेल्या कवितासंग्रह गझलसंग्रह किंवा बालकवितासंग्रहाच्या तीन प्रती ५ ऑगस्ट २०२६ पर्यंत प्रा. प्रमोद नारायण, कार्यवाह,

२०२६ रोजी पुरस्कारांची घोषणा करण्यात येईल. तर ३ ऑक्टोबर २०२६ रोजी बापूरावजी पेटकर यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त शेगाव (बु.) येथे आयोजित कार्यक्रमात मान्यवर साहित्यिकांच्या हस्ते पुरस्कार प्रदान केले जाणार आहेत. या पुरस्कारासाठी जास्तीत जास्त कवींनी सहभागी व्हावे, असे आवाहन श्रीकांत पेटकर, किशोर पेटकर, प्रा. डॉ. प्रमोद नारायण, प्रा. डॉ. संदीप भोदे, सूर्यकांत पाटील आणि विकास जवाडे यांनी केले आहे.

निधन वार्ता
सईबाई राजेरामजी ठवकर
नागपूर : रतननगर, गाडगेबाबा ले-आऊट, रमना मारोती परिसरातील रहिवासी सईबाई राजेरामजी ठवकर यांचे बुधवार, दि. १७ जून रोजी अकस्मात निधन झाले. मृत्युसमयी त्यांचे वय ८५ वर्षे होते. त्यांच्या निधनामुळे परिसरात हळहळ व्यक्त करण्यात येत आहे. त्यांच्या पश्चात कुटुंबीय, नातेवाईक व आतपपरिवार असा बराच मोठा परिवार आहे. त्यांच्यावर अंत्यसंस्कार गुरुवारी १८ जून रोजी दिवोरी घाटावर करण्यात आले.